

ALEXANDRA CAPDEVILA: "NO HI HA COMARCA QUE NO S'ESCAPI DE L'ARRIBADA D'IMMIGRANTS OCCITANS".

L'Alexandra Capdevila i Muntadas és doctora en Història per la Universitat de Barcelona, Graduada Superior en Arxivística i Gestió documental per la Universitat Autònoma de Barcelona, Experta Universitària en Genealogia i Arxius per la Universitat de Còrdova i professora a la Facultat d'Història, Arqueologia i Arts Cristianes Antoni Gaudí de l'Ateneu Universitari Sant Pacià. És **autora d'un interessant llibre titulat *Quan la terra promesa era al sud. La immigració francesa al Maresme durant els segles XVI i XVII*** que va ser guardonat amb el Premi Illuro de monografia històrica l'any 2013 i d'altres estudis sobre els efectes d'aquesta immigració que va canviar la fesomia del país.

Redacció.- La immigració occitana a Catalunya encara és un tema molt desconegut. Per què?

A.C.- Efectivament, és un tema força desconegut pel gran públic. Segurament, la causa d'aquesta desconexió s'explica perquè a l'època moderna tenen lloc alguns esdeveniments polítics de gran transcendència històrica, com la Revolta dels Segadors de 1640 i la Guerra de Successió (1701-1714), que han afavorit que aquest episodi de caire més demogràfic i sociològic hagi quedat relegat en un segon terme. No obstant això, cal dir que a Catalunya disposem d'estudis de caire local que d'alguna manera s'han atansat a aquest tema. Ara bé, en aquests casos el seu problema rau en la seva poca visibilitat i accessibilitat, tot i que gràcies a les noves tecnologies i a l'ús d'internet aquestes dificultats s'han pogut anar superant.

Redacció.- Per què es produí aquesta immigració?

A.C.- Com acostuma a succeir en la Història hi ha una multiplicitat de causes que expliquen aquest moviment demogràfic. Per una banda, tenim uns factors d'expulsió que ajuden a entendre per què molts d'aquests occitans van marxar dels seus llocs d'origen, com són els efectes de les Guerres de Religió a França (1562-1598), el desequilibri crònic entre població i recursos de la zona pirinenca i l'afany de lucre dels naturals de les Terres Altes i el Massís Central. I per altra, hi ha uns factors d'atracció que van afavorir el seu desplaçament cap a terres

catalanes. En aquest cas, cal esmentar la gran demanda de mà d'obra que hi havia al Principat a causa de la crisi de la Baixa Edat Mitjana. Les pestes del segle XIV havien provocat grans mortaldats i parafrasejant a Jordi Nadal i Emili Giralt, precursors de l'estudi d'aquest corrent migratori dels segles XVI i XVII, la Catalunya del segle XVI constituïa un món per omplir. Al marge d'això, cal afegir el veïnatge territorial i les afinitats culturals i lingüístiques.

Redacció.- Quins són els rastres i les proves d'aquesta presència? (topònims, cognoms...). Ha estat senzill o complicat recopilar aquesta informació?

A.C.- Malgrat els segles transcorreguts, es tracta d'un flux migratori que ha deixat la seva empremta física i documental a causa de la seva durada en el temps i pel fet que molts d'ells es van casar amb noies del país. N'és un exemple la pervivència en l'actualitat de cognoms que traspuen aquest origen occità. Aquest és el cas dels cognoms Campllonch, Fita, Millet, Rosés, Bernadet, Pujol, Lafarga o Nadal per citar-ne alguns. Però tenim també la toponímia. Gràcies a la consulta de la bibliografia i a l'anàlisi de les fonts arxivístiques s'ha pogut localitzar carrers que fan al·lusió a aquest col·lectiu. Així, tenim notícia de l'existència de carrers anomenats dels estrangers, dels gavatxons, dels gascons o la plaça de Comenge; el sorgiment de confraries i capelles gestionades per occitans i cementiris o nínxols destinats a soterrar aquest col·lectiu, la qual cosa confirma la rellevància d'aquest corrent demogràfic.

Redacció.- Foren ben rebuts aquests immigrants occitans? Es produí una integració? Ràpida o més dilatada en el temps?

A.C.- L'estudi del grau d'integració dels immigrants occitans està condicionat, en gran mesura, per la informació aportada per les fonts primàries. Segurament, hi va haver una mica de tot. Per exemple, a l'hora de fer testament alguns immigrants occitans van demanar ser enterrats en el nínxol de la família del seu amo, els van nomenar marmessors i els van designar, en alguns casos, hereus dels seus pocs béns com a mostra d'agraïment per haver-los acollit i cuidat durant la seva malaltia. Aquest fet juntament amb el matrimoni amb noies del país i el retorn dels immigrants temporers a la mateixa localitat per col·laborar en les tasques del camp fa pensar que la integració a la comunitat d'acollida va ser fàcil. Ara bé, la documentació mostra, també, la seva cara menys amable. Així, sovintegen les reticències i els recels que va suscitar aquest corrent migratori i especialment en aquells moments de major conflictivitat amb el regne de França.

En els llibres de defuncions es localitza la mort d'occitans per causes violentes. Durant l'esclat de les Guerres de Religió l'arribada d'immigrants occitans va ser vista amb preocupació per les autoritats pel temor que s'infiltrassin hugonots disposats a difondre el pensament protestà a les terres hispàniques. Per això, es va prohibir als occitans poder ensenyar i es va interdir als clergues occitans l'administració dels sacraments el 1584. Però cal esmentar, també, mesures de caire més local com el veto a l'exercici de càrrecs municipals a Sabadell el 1609.

Redacció.- Aquests immigrants tallaren totes les relacions amb la seva Occitània nadiua o mantingueren els llaços i els contactes?

A.C.- Aquest és un tema molt interessant. Tal com he comentat abans un dels problemes que tenim en l'estudi d'aquesta onada migratòria dels segles XVI i XVII rau en què la única manera d'aproximar-se és a partir de la consulta de les fonts primàries. A diferència de les grans onades migratòries arribades a Catalunya a partir de la segona meitat del segle XX procedents d'altres punts d'Espanya o de l'estranger en què es pot recórrer a les fonts orals, en aquest cas per qüestions òbvies és impossible. Ara bé, l'estudi dels expedients matrimonials i les dispenses de proclames en què es requeria als nuvis occitans que presentessin testimonis que confirmessin que eren solters revela que en general molts d'aquests immigrants van mantenir els lligams amb els seus llocs d'origen. Molts dels testimonis presentats són veïns de la seva localitat d'origen o d'una població pròxima arribats més recentment a Catalunya i expliquen que abans de marxar han parlat amb la família occitana del futur contraent. Com en tot moviment migratori, el flux occità es va articular en forma de xarxa i va ser esglaonada al llarg del temps. Aquells que havien arribat abans facilitaven la integració als nouvinguts a la nova comunitat. Els immigrants temporers que anaven i venien eren els transmissors de les notícies i els encarregats de mantenir viu el lligam dels nouvinguts amb la seva comunitat d'origen. Ara bé, cal pensar que amb els anys aquests lligams es van anar perdent.

Redacció.- Has publicat també altres treballs, que relacionen aquesta immigració amb els recursos naturals del país, o amb l'arribada d'idees heterodoxes (sobretot religioses). Quins efectes econòmics i ideològics tingué aquesta immigració?

A.C.- Efectivament, tal com he apuntat abans entre les causes que expliquen aquesta allau migratòria hi va haver unes motivacions econòmiques causades

pel dèficit de recursos naturals i l'orografia del terreny de la zona pirinenca. De fet, algunes fonts coetànies de l'altra cantó dels Pirineus esmenten que malgrat el terreny abrupte i escarpat s'aprofitava qualsevol espai del territori per conrear la terra i que gràcies aquestes anades i vingudes dels immigrants cap a terres meridionals les famílies pirinenques aconseguien alliberar-se d'una boca per alimentar i obtenien uns ingressos econòmics extrems que garantien la seva supervivència. En el cas de les migracions religioses, hi ha un debat historiogràfic al voltant de la possible arribada d'immigrants protestants a terres hispàniques. Tot i que no s'ha de descartar la seva presència, tot apunta que molts dels nouvinguts eren catòlics. Ara bé, a causa d'aquesta convivència entre catòlics i protestants_ hi ha immigrants que admeten que en algun moment de la seva vida han seguit el credo protestà o que el pare és de confessió protestant i la mare catòlica s'havia produït una mena de sincretisme religiós la qual cosa contrastava amb l'estricta ortodòxia catòlica predominant a la Monarquia Hispànica.

Redacció.- El teu llibre se centra en el territori del Maresme. Has comprovat l'existència d'aquest fenomen en altres comarques catalanes?

A.C.- Una de les singularitats de la immigració occitana dels segles XVI i XVII va ser la seva durada en el temps i la seva afectació al conjunt del territori. De fet, no hi ha comarca que no s'escapi de l'arribada d'immigrants occitans. Precisament, quan vaig estudiar aquest moviment demogràfic al Maresme, em vaig adonar fins a quin punt hi havia determinades zones del Principat que no havien estat estudiades, com ara la zona pirinenca, l'àrea de Girona, terres de ponent, del sud o de la Catalunya central, tret d'algun article focalitzat en una localitat concreta i circumscrit en una cronologia molt acotada en el temps. Per aquest motiu, des de fa uns quants anys estic investigant la presència dels immigrants occitans al conjunt de Catalunya. He estudiat la seva presència a la zona pirinenca, especialment a la Cerdanya, però també a l'Empordà i actualment gràcies a la concessió de la XIV Beca de Recerca de la Selva 2020 promoguda pel Centre d'Estudis Selvatans i coordinada per l'Arxiu Comarcal de la Selva estic treballant en l'estudi d'aquest corrent demogràfic en aquesta comarca

Redacció.- Anteriorment també s'havien produït altres immigracions occitanes, als segles XII i XIII, arran de les persecucions de la Croada contra els Albigesos o Càtars? Has investigat també aquesta altra corrent migratori?

A.C.- En realitat, de moviments de població d'aquesta zona cap a Catalunya sempre n'hi ha hagut com a conseqüència d'aquesta proximitat geogràfica i de les afinitats culturals existents que parlava abans. En aquest cas, no he estudiat les migracions provocades per les persecucions de la Croada contra els Albigesos i Càtars. En canvi, sí que he fet alguna recerca puntual sobre les migracions protagonitzades per eclesiàstics, aristòcrates i el seu seguici en motiu de l'esclat de la Revolució Francesa de 1789. A diferència de les migracions dels segles XVI i XVII, en la de finals del divuit molt pocs dels nouvinguts es van quedar a terres catalanes ja que l'objectiu era desplaçar-se cap a Itàlia o altres punts d'Europa.

Redacció.- En un món globalitzat on la immigració és habitual per motius diversos, ¿en què s'assemblava i es diferenciava la immigració occitana dels segles XVI i XVII respecte de les actuals immigracions que provenen bàsicament d'altres continents avui?

A.C.- Efectivament, de desplaçaments humans sempre n'hi ha hagut al llarg de la Història. Les motivacions acostumen a ser les mateixes. Tenim raons econòmiques, com la necessitat de fugir de la pobresa i la misèria del lloc d'origen; polítiques i militars, com ara la violència causada pels conflictes bèl·lics; i religioses derivades de les persecucions per professar un determinat culte. Però en tots aquests desplaçaments hi ha, també, una mateixa motivació: l'esperança de poder començar una nova vida i millorar les condicions de vida a la comunitat d'acollida. En certa manera, podríem dir que les motivacions es repeteixen i que l'articulació d'aquests moviments en forma de xarxes migratòries integrades per veïns, amics i familiars són força similars.

Redacció.- Una pregunta de rigor, ¿descendeixes d'occitans també?

A.C.- Una de les primeres recerques que acostumes a fer com a historiador és la confecció del teu arbre genealògic i he de dir que sorprenentment cap de les branques que tinc fins ara estudiades descendeix d'immigrants occitans. Caldrà veure si aquelles altres que per destrucció dels llibres parroquials no he pogut analitzar provenen d'Occitània.

Francesc Sangar. CAOC.